

Nr 28

Utlåtande i anledning av motioner om byggnadslov för vissa ekonomibyggnader.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 813 i första kammaren av herr *Wååg* och herr *Kristiansson, Svante*, och nr 914 i andra kammaren av herrar *Gustavsson* i Ängelholm och *Nilsson* i Kristianstad.

I motionerna, som är likalydande, hemställes

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag till sådan ändring av byggnadsstadgan att byggnadslov alltid erfordras för uppförande av ekonomibyggnad för jordbruk, skogsbruk eller därmed jämförlig näring».

Gällande bestämmelser m. m.

Reglering av bebyggelsen sker främst genom planer över markens framtida användning för bebyggelse. En översiktlig redogörelse för instituten regionplan, generalplan, stadsplan och byggnadsplan återfinns i utskottets utlåtande nr 26 år 1969, till vilket här må hänvisas.

Med tätbebyggelse förstås enligt 6 § *byggnadslagen* den 30 juni 1947 (BL) sådan samlad bebyggelse som nödvändiggör särskilda anordningar för tillgodoseende av gemensamma behov. Annan bebyggelse benämns glesbebyggelse. För att mark skall få användas till tätbebyggelse förutsätts att den vid planläggning enligt lagen prövats från allmän synpunkt lämpad för ändamålet. Sådan bebyggelse får alltså i princip inte äga rum utan att detaljplan, dvs. stadsplan eller byggnadsplan, för den närmare regleringen därav fastställts.

Till skillnad från tätbebyggelsen är glesbebyggelsen i princip fri. Vill man förhindra att glesbebyggelse utformas på ett olämpligt sätt kan utomplansbestämmelser användas. Sådana bestämmelser innefattar ingen kartläggning och har inte att göra med markens indelning i områden för bebyggelse, trafikleder m.m. De utgörs av föreskrifter, vilka numera standardiserats för hela riket och uppräknas i 29 § *byggnadsstadgan* den 30 december 1959 (BS). De avser att förhindra att tomtplatserna blir för trånga, att vatten- och avloppsfrågan försummas och att hus läggs för nära enskild väg. Vidare begränsas husens höjd samt vånings- och lägenhetsantal.

Förordnande att utomplansbestämmelser skall tillämpas på visst om-

råde meddelas av kommunens fullmäktige (ev. byggnadsnämnden) och fastställas av länsstyrelsen.

I 5 kap. BS ges bestämmelser bl. a. om byggnaders yttre och inre beskaffenhet samt om deras utrustning. Bestämmelserna är avsedda att tillgodose bl. a. plansynpunkter och grannlagshänsyn, hänsyn till stads- eller landskapsbilden, hälsovårdens, brandskyddets och arbetarskyddets intressen samt det sociala intresset av att byggnadsbeståndet får en tillfredsställande standard.

För att möjliggöra kontroll över att byggnadsföretag ej strider mot gällande planer och föreskrifter samt för att möjliggöra ledning av tätbebyggelsens utveckling har stadgats att — med nedan berört undantag — nybyggnad och annan byggnadsverksamhet inte får ske utan byggnadslov av byggnadsnämnden (54 §). Byggnadslovet föregås av en prövning av företagets laglighet. Dessutom följer nämnden arbetets fortgång genom besiktningar och annan tillsyn (64 §).

De nämnda reglerna i 5 kap. BS om byggnaders yttre och inre anordnande och om byggnadslov m. m. skall tillämpas inom områden med fastställd generalplan, stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser. Inom område med endast utomplansbestämmelser gäller de dock inte i fråga om ekonomibygnader för jordbruk, skogsbruk eller därmed jämförlig näring (35 § BS).

Det kan nämnas att även i övrigt vissa särbestämmelser gäller för bebyggelse för jordbruk, skogsbruk och därmed jämförliga näringar. Som exempel kan nämnas att enligt 13 § BS byggnadsplan inte får uppgöras så att jordbruk, skogsbruk eller annan dylik näring onödigtvis hindras eller försvåras. I byggnadsplanen får mark för jordbruksändamål upptas endast i den mån det erfordras för planens lämpliga utformning.

Utanför områden, för vilka fastställd plan eller utomplansbestämmelser gäller, förekommer i princip inte någon bebyggelsekontroll. Dock har man i fråga om särskilt stora byggnadsprojekt ansett att kontrollen inte kan undvaras ens här. Bestämmelserna härom återfinns i 65 § BS. De gäller bl. a. hus i tre eller flera våningar samt fabriksbyggnad eller byggnad för annan industriell rörelse. Även här görs undantag för ekonomibygnader för jordbruk, skogsbruk eller därmed jämförlig näring.

Konsekvensen av de nu i korthet återgivna bestämmelserna är att ekonomibygnader av nyssnämnda slag aldrig kräver byggnadslov, då de uppförs utanför område med fastställd generalplan eller detaljplan.

Bestämmelserna infördes genom statsmakternas beslut år 1959 (prop. 1959:168, 3LU 26, rskr. 358) på förslag av 1951 års byggnadsutredning i dess i juni 1957 avgivna betänkande, benämnt Förenklad byggnadslagstiftning (SOU 1957:21).

I motiveringen för den ifrågavarande undantagsbestämmelsen i 35 § BS anförde chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Skoglund, i propositionen (s. 114) följande.

Vad beträffar förslaget att undantaga ekonomibyggnader för jordbruk, skogsbruk eller därmed jämförlig näring från de vanliga byggbestämmelserna, såvitt fråga är om byggande inom område, varest bebyggelsen endast regleras med utomplansbestämmelser, synes det mig uppenbart, att syftet med dylika bestämmelser icke är att ens i någon mån reglera dessa näringar. Om bebyggelsen antar sådan karaktär, att det ur allmän synpunkt är nödvändigt att införa tillsyn även över byggande för jordbruksändamål o.d., bör planläggning äga rum. Det förtjänar erinras, att även vid planläggning medelst byggnadsplan vissa speciella bestämmelser gäller med syfte att ge jordbruket och dess binäringar en friare ställning. Beträffande områden med endast utomplansbestämmelser är skälen för ett undantag för ifrågavarande näringar betydligt starkare. Enligt min mening är det av utredningen föreslagna generella undantaget för jordbruksbebyggelse och jämförlig bebyggelse väl befogat. De särskilda krav, som måste uppställas även på nu förevarande byggnader ur bl. a. hälsovårds- och brandskyddssynpunkt, torde utan olägenhet kunna tillgodoses genom de speciella författningarna på dessa områden.

Riksdagen gjorde icke något särskilt uttalande i frågan.

I *hälsovårdsstadgan den 19 december 1958* finns i 11 kap. vissa bestämmelser om hållande av djur. Däri stadgas bl. a. att husdjur och andra djur, som hålls i fångenskap, skall så förvaras och skötas att sanitär olägenhet inte uppstår (57 §). Byggnad som inrymmer stall, ladugård eller annat dylikt förvaringsrum för djur, ävensom gödselstad och annan upplagsplats för djurspillning skall vara så anordnade att sanitär olägenhet inte uppstår (58 §). Byggnadsplats och upplagsplats skall ligga på betryggande avstånd från källa, brunn och annat dylikt vatten, hämtningsställe, livsmedelslokal samt såvitt avser hälsovårdstötort, dvs. område för vilket fastställts stadsplan eller byggnadsplan, från gata, väg och annan allmän plats samt bostad. I fråga om hälsovårdstötort gäller vidare att stall, ladugård eller annat förvaringsrum för djur bör vara försett med sluten ledning för avledande av flytande orenlighet och att golv i förvaringsrum samt golv och väggar i upplagsplats för djurspillning skall vara så inrättade att flytande orenlighet inte rinner ut därifrån eller nedtränger i marken. Särskilda regler ges också om förvaring av fast orenlighet m.m. (59 §).

Före anordnandet inom hälsovårdsort av stall, ladugård eller annat dylikt förvaringsrum för djur eller av gödselstad eller annan upplagsplats för djurspillning skall skriftlig anmälan göras till hälsovårdsnämnden (61 §).

Hälsovårdsnämnd kan föreskriva att de i stadgan för hälsovårdstötort meddelade särskilda bestämmelserna skall gälla utom hälsovårdstötort (66 §).

Regler om skydd mot förorening av ytvattentillgångar finns huvudsakligen i 8 kap. *vattenlagen*. Häri stadgas bl. a. förbud mot att avleda urin från djurstall till vattendrag, sjö eller annat vattenområde, om det inte uppenbarligen kan ske utan olägenhet. Bestämmelser om skydd för grundvatten finns i 2 kap. 62—68 §§ *vattenlagen*. Dessa innehåller bl. a. en allmän

aktsamhetsnorm, som skall iaktas när man utför åtgärd, som kan inverka menligt på grundvattentillgång.

Motionerna

I motionerna anförs bl. a. att undantaget i 35 § byggnadsstadgan beträffande ekonomibyggnader för jordbruk, skogsbruk eller därmed jämförlig näring kan ha varit berättigat i gången tid men knappast numera. Utvecklingen inom jordbruket går, heter det, nu mot allt större enheter och dessa medför särskilda problem från olika synpunkter. Särskilt nämns i motionerna de mycket stora svingårdar och hönserier, som nu uppförs eller planeras på olika håll. Dessa drivs i närmast industriella former och i varje fall svingårdarna medför sanitära olägenheter för omgivningen genom besvärande lukt m. m. Enligt motionärernas mening är det önskvärt att bebyggelsekontrollen omfattar även ekonomibyggnader inom icke planlagda områden.

Bygglagutredningen

Bygglagutredningen har tillsatts enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 mars 1968 för översyn av byggnadslagstiftningen (1969 års riksdagsberättelse K:54).

I direktiven för utredningen berörs bl. a. frågan om i vilken omfattning detaljplanläggning behövs. Härvid framhålles att tätbebyggelse enligt BL skall föregås av planläggning men att någon klar och entydig tolkning av tätbebyggelsebegreppet inte utbildats. Nuvarande bestämmelser har inte gett tillräckligt skydd mot planlös exploatering. Omfattande hussamlingar har i lokal praxis bedömts som glesbebyggelse. Direktiven framhåller också att det inte är tillfredsställande med den olikhet i behandlingen av markägarna som svårigheterna att tolka tätbebyggelsebegreppet stundom lett till. Olägenheterna av s.k. fri bebyggelse anges redan nu vara så betydande att övervägande skäl talar för att i princip all bebyggelse bör föregås av planläggning. Om vid planeringen hänsyn tas till de olika förhållanden som kan föreligga i tätare respektive glesare byggda trakter bör ett krav på att varje byggnadsföretag skall ha till förutsättning en gällande detaljplan ge det allmänna det inflytande över bebyggelseutvecklingen som behövs utan onödig begränsning av enskild rätt.

Direktiven framhåller att utredningens uppdrag är omfattande och att det krävs viss tid innan en ny lagstiftning kan väntas träda i kraft. Utredningen bör därför i ett tidigt skede också överväga i vad mån speciellt angelägna reformer kan med mindre ändringar eller kompletteringar byggas in i denna samt snarast framlägga ett förslag som prövningen ger anledning till.

Förslag till miljöskyddslag

Kungl. Maj:t har genom propositionen 1969:28 föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogat förslag till miljöskyddslag m. m.

I propositionen läggs fram förslag till miljöskyddslag, som innebär en ny samlad lagstiftning till skydd mot vattenförorening, luftförorening, buller och andra störningar. I fråga om vattenförorening föreslås att de regler om skyldighet att motverka sådan förorening som f. n. finns i 8 kap. vattenlagen ersätts med bestämmelser i den nya lagen och att en skärpning av bestämmelserna genomförs. Beträffande övriga störningar innebär förslaget att lagstiftning införs på ett område som tidigare varit i huvudsak oreglerat.

Förslaget går ut på att störningar skall förebyggas så långt det är praktiskt och ekonomiskt möjligt. Det står var och en som utövar eller ämnar utöva miljöfarlig verksamhet fritt att ansöka om tillstånd till verksamheten och därvid få fastslaget om och under vilka villkor verksamheten får drivas. Tillstånd lämnas av koncessionsnämnden för miljöskydd. Talan mot tillståndsbeslut kan föras hos Kungl. Maj:t i statsrådet. När väsentliga allmänna intressen är berörda skall tillståndsärende underställas Kungl. Maj:t. Under vissa i lagen närmare angivna omständigheter kan omprövning av tillstånd ske och nya villkor fastställas.

Enligt förslaget får det allmänna möjlighet att utöva en effektiv kontroll och att aktivt medverka till att störningar förebyggs. Kungl. Maj:t får bemyndigande att föreskriva att vissa slag av fabriker eller andra inrättningar inte får anläggas eller på visst sätt ändras eller att avloppsvatten av visst slag inte får utsläppas utan att tillstånd lämnats enligt lagen eller särskild anmälan gjorts. I fall då Kungl. Maj:t föreskrivit skyldighet att söka tillstånd kan statens naturvårdsverk medge dispens från skyldigheten under förutsättning att av verket fastställda villkor för verksamheten följs. Statens naturvårdsverk och länsstyrelserna skall utöva fortlöpande tillsyn till skydd mot miljöfarlig verksamhet som kan medföra fara för allmänna intressen.

För skada och olägenhet genom miljöfarlig verksamhet är den som utövar verksamheten skyldig att utge ersättning.

Den föreslagna lagstiftningen avses träda i kraft den 1 juli 1969.

Utskottet

Enligt byggnadsstadgan får byggnad inte uppföras inom område där fastställd generalplan, stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser gäller utan medgivande av byggnadsnämnden, byggnadslov. Även utanför sådant område krävs byggnadslov för vissa särskilt omfattande byggnadsprojekt. Ekonomibygnader för jordbruk, skogsbruk eller därvid

jämförlig näring är delvis undantagna från tillståndsplikt. I fråga om sådana byggnader erfordras byggnadslov endast då de uppförs inom område med fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan.

I motionerna hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag till sådan ändring av byggnadsstadgan att byggnadslov alltid erfordras för uppförande av nämnda slag av ekonomibyggnader. Yrkandet motiveras främst av de sanitära problem som uppstår i samband med de stora svingårdar och hönserier som nu uppförs eller planeras på olika håll i landet.

Som motionärerna anfört torde de stora svingårdarna och hönserierna, som drivs i närmast industriella former, på sina håll ha skapat vissa problem i form av bl. a. vattenföroreningar och stank som det kan finnas behov av att söka komma till rätta med. En betydande förbättring av möjligheterna härtill torde inom kort komma att öppna sig, om det förslag till miljöskyddslag som nyligen förelagts riksdagen blir antaget. Lagförslaget innebär som framgår av den föregående redogörelsen en ny samlad lagstiftning till skydd mot bl. a. vatten- och luftförorening. Till det senare slaget av förorening hänförs bl. a. stank.

Vad beträffar frågan om ändring i byggnadslagstiftningen bör nämnas att under våren 1968 Bygglagutredningen tillkallats för översyn av byggnadslagstiftningen. I direktiven för utredningen framhålls bl. a. att olägenheterna av s. k. fri bebyggelse redan nu är så betydande att övervägande skäl talar för att i princip all bebyggelse bör föregås av planläggning. De sakkunniga torde komma att pröva även frågan om behovet av bebyggelsekontroll beträffande jordbrukets och skogsbrukets ekonomibyggnader.

Med hänsyn till vad nu sagts är någon riksdagens åtgärd i anledning av motionerna inte erforderlig.

Utskottet hemställer

att motionerna I: 813 och II: 914 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 april 1969

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Göran Karlsson (s)*, Svante Kristiansson (s)*, Åkesson (fp)*, Ebbe Ohlsson (m), Erik Jansson (s)* och Nils Nilsson (cp)*,

från andra kammaren: herrar Grebäck (cp), Ekström (s), Sundelin (s), Tobé (fp), Hammarberg (s), Hugosson (s), Josefson i Arrie (cp) och Burenstam Linder (m).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.